

Poznań, dnia 02 sierpnia 2022 r.

Dr hab. Magdalena Knapieńska, prof. UEP
Katedra Makroekonomii i Badań nad Rozwojem
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgra Łukasza Grzędy pt.: „*Determinanty zróżnicowania poziomu rozwoju regionalnego w Polsce*”, przygotowanej pod kierunkiem promotora dra hab. Sylwestra Kozaka, prof. SGGW oraz promotorki pomocniczej dr Anety Mikuły

I. Charakterystyka rozprawy

Rozprawa liczy łącznie 195 strony, w tym 174 strony tekstu głównego oraz 15 stron bibliografii, która obejmuje łącznie 268 pozycji, stanowiących zarówno pozycje literatury zwartej, jak i artykuły naukowe, akty normatywne, źródła internetowe oraz źródła statystyczne. Rozprawa składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów i podsumowania. Praca ma charakter teoretyczno-empiryczny i oparto ją na metodach opisowych, zestawieniach porównawczych oraz metodach wzorcowych rozwoju: Hellwiga i TOPSIS, a także zastosowano metodę regresji wielorakiej na danych panelowych dotyczących wielkości o charakterze regionalnym i krajowym. Posłużono się przy tym materiałem statystycznym ogólnodostępnym pochodzącym z Banku Danych Lokalnych GUS, raportów tematycznych

publikowanych przez GUS oraz Eurostat, Komisję Nadzoru Finansowego oraz Narodowy Bank Polski.

W rozdziale pierwszym Autor dokonuje prezentacji teoretycznych aspektów pojęcia rozwoju regionalnego i jego pomiaru. Zostało tu zdefiniowane samo pojęcie regionu, rozwoju regionalnego wraz z celami tego rozwoju, a także przedstawiono relację rozwoju regionalnego i rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Zostały tu także przedstawione teoretyczne zagadnienia skutków rozwoju regionalnego dla gospodarki regionu i kraju.

Rozdział drugi jest prezentacją teorii rozwoju regionalnego z perspektywy współczesnej myśli ekonomicznej. I tak, zostały to przedstawione szczegółowo determinanty rozwoju regionalnego takie, jak: kapitał ludzki, kapitał społeczny, kapitał materialny, kapitał finansowy, innowacje oraz napływ zewnętrzny zasobów kapitału, osób i towarów.

W rozdziale trzecim Autor dokonuje wnikliwej i wielowątkowej analizy sytuacji gospodarczej Polski w kontekście sytuacji makroekonomicznej, pozyskanych środków zewnętrznych z Unii Europejskiej, które wsparły rozwój kraju i regionów. Ponadto dokonano tu prezentacji systemu finansowego i jego oddziaływania na gospodarkę regionów.

Z kolei przedmiotem rozważań rozdziału czwartego jest już zejście do prezentacji na poziomie regionów, czyli województw. W tym rozdziale Autor zaprezentował zmiany jakie dokonały się w zakresie liczby ludności, funkcjonowania mierników rynku pracy, a także rozwoju społecznego, gospodarczego, infrastruktury technicznej. W końcowej części przedstawiono ranking regionów na podstawie wcześniej zaprezentowanych danych statystycznych.

W rozdziale piątym rozprawy dokonano empirycznej oceny poziomu rozwoju regionalnego województw w Polsce w latach 2004-2019. Analiza rozpoczyna się od prezentacji miar tego rozwoju użytych w badaniu, wyboru zmiennych do oceny stopnia tego rozwoju i wreszcie przedstawiono miary tego rozwoju według metody Hellwiga oraz metody TOPSIS.

W rozdziale szóstym, kończącym rozprawę przedstawiono wyniki badania stopnia zróżnicowania poziomu rozwoju regionalnego w Polsce i przedstawiono jego główne determinanty. Czynności te wykonano w odniesieniu do danych uzyskanych zarówno metodą Hellwiga, jak i metodą TOPSIS. Do oceny stopnia wielkości zróżnicowania poziomu rozwoju regionalnego wykorzystano trzy miary: Z-score, Z-score mod i Różnica, które zostały zdefiniowane we Wstępie do rozprawy.

Rozważania omówionych wyżej sześciu rozdziałów zamyka Podsumowanie i wnioski, w którym Autor sformułował wnioski z analizy oraz wskazał możliwe implikacje przeprowadzonych badań zarówno dla badaczy zajmujących się problematyką rozwoju regionalnego, jak i praktyków polityki regionalnej.

Następnie w pracy umieszczono spis literatury i wykorzystanych źródeł oraz wykaz 28 tabel i 38 rysunków.

II. Ocena merytoryczna

A. Rozprawa doktorska mgra Łukasza Grzędy zasługuje na pozytywną ocenę.

Przemawiają za tym następujące argumenty:

1. Temat rozprawy

Temat rozprawy jest interesujący i często podejmowany w badaniach naukowych nad rozwojem. Aspekty zróżnicowania rozwoju regionalnego są istotne i wciąż aktualne mimo, że od początku transformacji ustrojowej upłynęło już przeszło trzydzieści lat. Kolejne reformy i utworzenie samorządów, ustanowienie nowego podziału administracyjnego, liczne zmiany w finansowaniu gmin, powiatów i województw powodują, że tematyka rozwoju poszczególnych obszarów wyodrębnionych regionalnie, czy lokalnie stanowi istotne pole do rozważań teoretycznych oraz badań empirycznych. Ważny jest także walor aplikacyjny podjętego tematu, który może stanowić cenną wartość dla samorządowców, polityków gospodarczych i strategów w ujęciu regionalnym i lokalnym. Zatem podjęcie się tego tematu przez Doktoranta należy ocenić pozytywnie, a wybór poruszanych zagadnień należy uznać za trafny i aktualny.

Jednocześnie trzeba tu podkreślić, że temat podjęty przez Doktoranta w rozprawie mieści się w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse.

2. Oryginalność rozwiązania problemu naukowego

Autor jako cel główny swojej pracy przyjął określenie poziomu zróżnicowania rozwoju regionalnego w Polsce w latach 2004-2019 i zidentyfikowanie czynników go kształtujących. Ponadto sformułował pięć celów szczegółowych, a wśród nich zamierzał zaprezentować teorię rozwoju regionalnego, sytuację gospodarczą regionów w Polsce, wyznaczyć poziomy rozwoju regionalnego wszystkich województw w okresie badawczym, ale także i ocenić wielkość tego zróżnicowania i wreszcie zidentyfikować i określić wpływ istotnych czynników endogenicznych i egzogenicznych oddziałujących na wielkość zróżnicowania rozwoju między regionami w Polsce.

W dalszej kolejności Autor sformułował pięć hipotez badawczych w oparciu o przegląd literatury, cel główny i cele szczegółowe. Wszystkie hipotezy odnoszą się do Polski w latach 2004-2019. Hipoteza pierwsza (H1) głosi, że nie zmniejszyło się zróżnicowanie w poziomie rozwoju regionalnego. Hipoteza druga (H2) odnosi się do tego, że poprawa infrastruktury technicznej w regionach przyczynia się do wzrostu zróżnicowania w poziomie rozwoju regionalnego, a hipoteza trzecia (H3), że rozwój innowacyjności i tworzenie nowych miejsc pracy w regionach również przyczyniają się do wzrostu tego zróżnicowania. Z kolei hipotezy czwarta i piąta wskazują na czynniki mające wpływ na obniżanie się zróżnicowania rozwoju regionalnego, a czynnikami tymi są: zgodnie z hipotezą czwartą (H4) zwiększenie wydatków samorządów na oświatę i wychowanie, a zgodnie z hipotezą piątą (H5) – obniżanie rynkowych stóp procentowych.

Powyższy sposób postawienia zadania badawczego jest właściwy. Jest on zgodny z istniejącymi w literaturze przedmiotu poglądami na temat rozwoju regionalnego i jego zróżnicowania w kraju.

Realizacja zadania badawczego jest właściwa, biorąc pod uwagę poczynione w pracy analizy oraz literaturę przedmiotu. Ma ona określoną logikę w konsekwencji walor dobrej percepcji. Poprawne jest to, że Autor w pierwszej kolejności wyjaśniła teoretyczne zagadnienia związane z pojęciem rozwoju regionalnego i jego determinant, oraz już we Wstępie przedstawia procedurę badawczą, jaką przeprowadził w sumie w rozdziale piątym i szóstym.

W tej sytuacji czytelnik ma przejrzysty obraz i właściwą sekwencję rozważań, wie też do jakich konkluzji Autor dąży oraz co chce zbadać i wykazać. Wiadomo też, co oznaczają poszczególne pojęcia i jakimi instrumentami metodycznymi Autor się posługuje, gdyż metoda badawcza została jasno i przejrzysto zaprezentowana.

3. Wykazanie ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie ekonomia i finanse

Recenzowana praca zawiera i dostarcza czytelnikowi także walorów poznawczych w kontekście wiedzy teoretycznej z zakresu dyscypliny naukowej ekonomia i finanse. Wśród walorów zasługujących na podkreślenie można tu wskazać na dokonanie analizy pojęć: region, rozwój regionalny, rozwój społeczno-gospodarczy, czy zróżnicowanie rozwoju regionalnego. W szczególności przedstawiono także teorie rozwoju regionalnego klasyfikując je w teorii rozwoju „od góry” zaliczając tu tradycyjne podejście klasyczne, keynesowskie, czy też modele fazowe (cykle Kondratiewa, model fazowy Rostowa, czy cykle życia produktu). Z kolei do grupy teorii rozwoju „od góry” w ramach teorii polaryzacji wymieniono bieguny wzrostu i teorie centrum-peryferia. Wreszcie ostatnia grupa to zdaniem Autora teorie rozwoju „od dołu”, do której zalicza on m.in. teorię długookresowej przemienności faz rozwoju, teorię redystrybucji ze wzrostem oraz nowsze: teorię niezależnego rozwoju regionalnego i inne.

Drugim ważnym komponentem teoretycznych rozważań podjętych w tej dysertacji jest wątek przedstawienia determinant rozwoju regionalnego, które są wskazywane przez poszczególne teorie, czy definiowane przez autorów zajmujących się badaniami nad rozwojem regionalnym. Zdaniem zatem Autora rozprawy można te determinanty sprowadzić do kapitału ludzkiego, społecznego, materialnego i finansowego oraz do innowacji i napływu kapitału, osób i towarów z zewnątrz. Można tu jednak zauważyć, że innowacje rozpatrywane przez Schumpetera dotyczą zastosowań mikroekonomicznych na poziomie przedsiębiorstwa, a Autor pracy nie wskazał tu na logikę powiązania tychże innowacji z rozwojem regionu. Z kolei determinanta w postaci napływu z zewnątrz kapitału, osób, czy towarów także jest elementem wcześniej wymienionych „kapitałów”, dokładniej: napływ kapitału to charakterystyka opisująca właściwość kapitału finansowego, napływ osób – to specyfika kapitału ludzkiego, a napływ towarów dotyczy kapitału rzeczowego. Dlatego też można dyskutować, czy zasadnym jest wyodrębnianie tychże dwóch punktów w rozdziale drugim (chodzi o punkty 2.2.5 oraz 2.2.6) i czy nie lepszym rozwiązaniem byłoby umieszczenie tych wątków w ramach punktów dotyczących poszczególnych „kapitałów”.

4. Umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Kandydata

Obok wykazania się wiedzą teoretyczną, w niniejszej dysertacji Autor daje wyraz także umiejętnego prowadzenia oryginalnej pracy naukowej. Przejawem tego w moim mniemaniu jest przedstawienie rozwiązań zwłaszcza zawartych w części empirycznej rozprawy. Do tych elementów należy zaliczyć przede wszystkim treść rozdziału czwartego, piątego i szóstego, ale także i rozdział trzeci będący tłem do dalej przedstawianych badań.

I tak w szczególności, w rozdziale trzecim Autor prezentuje analizę sytuacji makroekonomicznej w Polsce w okresie badawczym przedstawiając PKB, mierniki rynku pracy, transfery funduszy unijnych do Polski, stawkę WIBOR 3M i stopy procentowe, kurs walutowy PLN, czy eksport i import Polski oraz dochody i wydatki budżetów województw. Ponadto zaprezentowano tu środki z konkretnych funduszy unijnych, które zaabsorbowano w Polsce, a które w istotny sposób przyczyniły się do „sfinansowania” rozwoju regionów. Trzecim komponentem rozdziału trzeciego jest przedstawienie systemu finansowego i jego oddziaływania na gospodarkę, w którym Autor ograniczył się do przedstawienia owego „systemu finansowego”, co wzbogaca warstwę teoretyczną pracy, lecz niewiele wnosi do empirycznego wymiaru „finansowania” rozwoju społeczno-gospodarczego województw.

Z kolei przedmiotem rozważań empirycznego rozdziału czwartego jest przedstawienie zmian jakie zaszły w poszczególnych województwach w zakresie głównych determinant rozwoju regionalnego przedstawionych już wyżej w części teoretycznej. Ten rozdział jest w doskonałej korespondencji z częścią teoretyczną i nie ma wątpliwości po co on został napisany i tu umieszczony. Autor w elegancki sposób potrafił tu zaprezentować zmiany liczby ludności i głównych mierników rynku pracy; zmienne rozwoju społecznego; zmienne rozwoju gospodarczego; zmiany infrastruktury technicznej, a to wszystko w niezwykle komunikatywny sposób posługując się czytelnymi mapami i wartką narracją. Kulminacją tego rozdziału jest z kolei sporządzenie rankingu województw pod względem łącznie 28 zmiennych i dla wszystkich lat okresu 2004-2019. Rozdział ten sam w sobie mógłby stanowić oddzielny artykuł naukowy, po uzupełnieniu i rozbudowaniu podsumowania tego rankingu, które zostało przez Autora sporządzone dość zdawkowo. Może to jednak wynikać z

pomocniczej roli tego fragmentu w dysertacji, a wytoczone działa mają służyć „większej” sprawie niż li tylko sporządzeniu rankingu województw w ujęciu dynamicznym.

Zasadniczą zatem częścią empiryczną rozprawy jest rozdział piąty. To w nim Autor przedstawia miary rozwoju regionalnego i zmienne, którymi będzie się posługiwał w prezentowanym badaniu. Jest to po siedem zmiennych w ramach czterech obszarów: ludność i rynek pracy; rozwój społeczny; rozwój gospodarczy; rozwój infrastruktury technicznej. Jednocześnie Autor nie zapomina o przedstawieniu innych prac naukowych, w których używano podobnych zmiennych, czy podobnego podejścia. Zgodnie z procedurą Autor przedstawił podstawowe miary statystyki opisowej (średnia, odchylenie standardowe, mediana, minimum, maksimum, współczynnik zmienności) odnoszące się do przyjętych zmiennych. W dalszej części Autor przedstawił pomiar poziomu rozwoju regionalnego za pomocą metody Hellwiga wyliczając wskaźniki rozwoju regionalnego dla województw w okresie badawczym. Jednocześnie Autor sformułował wniosek o dość niezmienną sytuację w zakresie pozycji rankingowej poszczególnych województw sporządzonej tą metodą – można tu chyba wnioskować, że okres szesnastu lat okazał się jednak zbyt krótki, by obserwować tu jakieś większe zmiany. W tej części udało się Autorowi dokonać prezentacji wyników tego rankingu i wnioski ująć w syntetycznej, ale wyczerpującej temat formie.

Następnie Autor podobne analizy zaprezentował z wykorzystaniem metody TOPSIS, a wartość uzyskanych wskaźników okazały się zbliżone, jak te uzyskane metodą Hellwiga, co zdaniem Autora, świadczy o prawidłowości doboru zestawu cech diagnostycznych wykorzystywanych w obu metodach. Analogicznie jak poprzednio struktura regionów pod względem wskaźnika rozwoju okazała się dość niezmienna i niemal niezmiennie były pozycje rankingowe województw określone i tą metodą. I wreszcie, analogicznie Autor zaprezentował część wnioskową opartą na wynikach części związanej z tą drugą metodą w sposób wyczerpujący i syntetyczny zarazem.

W ostatnim, szóstym rozdziale Doktorant podjął się kolejnego etapu swych badań, polegającego na wyznaczeniu stopnia zróżnicowania poziomu rozwoju regionalnego w Polsce, a następnie zidentyfikowania czynników wpływających na jego wielkość. Procedurę tę zastosowano dla dwóch wersji, tj. dla danych o poziomie rozwoju regionalnego uzyskanych metodą Hellwiga oraz metodą TOPSIS. Przedstawione trzy miary wyliczone dla obu metod we wszystkich województwach skłoniły do wysnucia wniosku, że wielkości zróżnicowania utrzymywały się w czasie na stosunkowo niewiele zmieniającym się poziomie.

Szczególnie reguła ta odnosi się do województw o wyższym poziomie rozwoju, w przypadku których, z wyjątkiem okresu lat 2008-2009, miary zróżnicowania były stabilne. Zróżnicowanie poziomów w przypadku województw o niższym poziomie rozwoju było najbardziej zmienne. Można było tu zatem poszukać analogii do hipotezy konwergencji identyfikowanej co prawda dla gospodarek krajowych, ale możliwe, że jest ona także adekwatna dla regionów danego kraju.

W rozdziale szóstym Autor przyjął podział determinant rozwoju na egzogeniczne i endogeniczne. Te pierwsze utożsamiane są przez niego z czynnikami krajowymi wpływającymi niejako „z zewnątrz” regionu, zaś pojęcie czynników endogenicznych rozumiane jest jako czynniki właściwe danemu regionowi i oddziałujące wewnątrz regionu. Jest to przy tym odmienne podejście niż w przypadku chociażby rozumienia tychże endo- i egzogenicznych czynników w teoriach cykli koniunkturalnych, gdzie endo- i egzogeniczność dotyczy nie fizycznych granic obszarów występowania determinant, lecz ekonomicznych i pozaekonomicznych czynników wpływających na wystąpienie cyklu koniunkturalnego. Endogeniczne przyczyny cyklu koniunkturalnego to np. wahania podaży pieniądza, a egzogeniczne czynniki to np. wystąpienie pandemii COVID-19, czy zmiany aktywności płać na Słońcu. Jest to zatem trochę inne rozumienie czynników egzo- i endogenicznych niż przyjęte w niniejszej rozprawie. Niemniej jednak rozróżnienie takie jest uzasadnione, można jedynie dyskutować nad przyjętą nazwą tychże czynników, która może się wydawać dyskusyjna.

W dalszej części tego rozdziału Autor przedstawia wyniki analizy regresji i rolę poszczególnych czynników w zwiększaniu zróżnicowania rozwoju regionalnego. Warto podkreślić, że na bieżąco wskazywane wyniki innych badań polskich i zagranicznych autorów, którzy otrzymywali podobne rezultaty. Ten wątek niewątpliwie jest przejawem dojrzałości badawczej Doktoranta i umiejętności odnoszenia swych wyników do rezultatów innych badań, których znajomość jest także ważna w warsztacie badacza.

W podsumowaniu Autor dysertacji dokonuje przedstawienia procedury badawczej, a także odwołuje się do każdej z pięciu postawionych hipotez. Wnioski, które zostały tu przedstawione wskazują, że wszystkie pięć hipotez okazało się trafnymi, a ich trafność była także wykazywana w podobnych badaniach innych autorów, na które się tu powoływano.

B. Lektura pracy może jednakże prowadzić do sformułowania kilku uwag krytycznych pod adresem prowadzonych w pracy analiz.

1. Dyskusyjne jest umieszczanie opisu procedury badawczej już we Wstępie do rozprawy, a także umieszczanie tam przypisów cytowanych publikacji. Wstęp częściej stanowi niejako rozbudowane streszczenie pracy z uzasadnieniem wyboru tematu, jednak szczegóły procedury badawczej oraz cytowane fragmenty przedstawia się raczej w zasadniczej treści pracy. Zatem w moim odczuciu fragment: Metody badawcze we Wstępie jest zbyt rozbudowany, powinien on być przedstawiony dalej w pracy w rozdziałach empirycznych.
2. Wątek rozróżnienia rozwoju regionalnego i rozwoju społeczno-gospodarczego został przedstawiony dość zdawkowo. Chcąc zrozumieć determinanty rozwoju trzeba jednak nieco szerzej przedstawić samo rozumienie rozwoju społeczno-gospodarczego w ujęciu krajowym oraz pojęcie rozwoju regionalnego na tym tle. To ostatnie zostało przedstawione, lecz rozwój społeczno-gospodarczy wymaga tu jednak dopracowania w oparciu o literaturę ekonomiczną.
3. Wyżej już wspomniałam o kwestii umieszczenia osobno punktu 2.2.5 Innowacje oraz 2.2.6 Zewnętrzny napływ kapitału, osób i towarów – są to elementy, które opisują kapitały i przy okazji ich charakterystyk powinny być przedstawiane. Tym bardziej, że przedstawienie ich w tych częściach jest suchym zdefiniowaniem bez przedstawienia jakiegokolwiek bezpośredniego wpływu na rozwój regionalny.
4. Zbyt ogólne przedstawienie źródeł danych pod rysunkami w rozdziale trzecim jest uchybieniem (o czym piszę w ocenie formalnej strony pracy), ale zakwestionować można także same dane zaprezentowane przykładowo na rysunku 4, s. 68. W Banku Danych Lokalnych są dane dotyczące wzrostu PKB, ale z pewnością są tam inne wartości (<https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>, dostęp 20.07.2022r.) i nie było w Polsce 8% wzrostu PKB, jak na to wskazuje rysunek umieszczony w pracy. A zatem, albo jest usterka w przygotowaniu rysunku, albo tytuł rysunku nie jest precyzyjny, albo inne jest źródło danych. Jest to jednak dość podstawowa dana makroekonomiczna i warto przedstawiając takie podstawowe dane zrobić to

precyzyjnie, bo wielu czytelników może orientować się co do tych wielkości nawet bez konieczności sięgania do źródeł statystycznych.

5. Dyskusyjne jest umieszczenie fragmentu (s. 87-100) w rozdziale trzecim poświęconego opisowi teoretycznemu finansów publicznych w finansowaniu rozwoju regionalnego. Po pierwsze dlaczego ten punkt znalazł się w rozdziale trzecim? Dlaczego nie ma określonego numeru punktu? Jest to fragment teoretyczny, więc jego miejsce byłoby we wcześniejszych rozdziałach lub ew. na początku punktu 3.3 (w skróconej formie) jako takie wprowadzenie do dalej prezentowanych danych empirycznych w tym punkcie.
6. Można ponadto mieć wątpliwość co do danych zaprezentowanych w tabeli 6: w roku 2004 płaca przeciętna była niższa niż płaca minimalna, według danych w tejże tabeli. Brak określenia rozumienia podanych wielkości: płace brutto, miesięczne, nominalne? Podobnie należałoby doprecyzować, czy w tabeli 6 zamieszczono stopę bezrobocia rejestrowanego, czy wg BAEL. W kolejnym rozdziale czwartym Autor już precyzyjniej podaje nazwy danych, choć zdarzają się usterki (przykładowo na s. 113, napisano, że wynagrodzenie brutto w 2019 r. wynosiło 4835 zł, a jest to wartość w tabeli 6 dotycząca roku 2018).

III. Ocena strony formalnej rozprawy

Formalna strona rozprawy ogólnie biorąc zasługuje na ocenę pozytywną. Jak już wcześniej zaznaczyłam, zadania są jasno określone, tok rozważań prawidłowy i konsekwentnie realizowany, struktura dzieła jest właściwa, a poszczególne problemy zaprezentowane w sposób uporządkowany.

Praca posiada nieliczne usterki literowe, które nie zmniejszają ogólnej wartości pracy (np.: tytuł punktu 3.3, tytuł tabeli 6 i inne) oraz jedną usterkę interpunkcyjną, która jednak pojawia się często. Mianowicie w wielu miejscach Autor nie stawia przecinka przed spójnikiem „a”, co jest błędem interpunkcyjnym i w przypadku chęci publikacji fragmentów, czy całości rozprawy należy ten błąd poprawić.

Ponadto w rozdziale 2 na s. 61-66 i w rozdziale trzecim na s. 87 pojawiają się nagłówki, których nie ma w spisie treści. Zwyczajowo, jeśli umieszcza się już takie nagłówki, to powinny one być ponumerowane zgodnie z przyjętą numeracją rozdziałów i podrozdziałów, punktów i podpunktów, lub też należałoby je usunąć i prowadzić rozważania w kolejnych akapitach.

Można także zakwestionować sposób przedstawiania źródeł pod rysunkami (począwszy od s. 68, rozdział trzeci, rozdział czwarty), gdyż z jednej strony nie podano pod rysunkami linków i dokładnych źródeł, a z drugiej strony – nie ma też tych danych przybliżonych w Bibliografii. Zasadniczo w Bibliografii umieszcza się wszystkie źródła, jakimi Autor posługuje się w pracy, również te stanowiące materiał statystyczny. Jest to uchybienie tym bardziej istotne, że pojawiają się pod rysunkami różne źródła: GUS, Ministerstwo Finansów, NBP i z żadnego wpisu nie wiadomo dokładnie o jakie dane chodziło.

Mimo tego jednak można stwierdzić, że Autor opanował warsztat badawczy i potrafi posługiwać się redakcyjnie w miarę poprawnym językiem naukowym.

IV. Konkluzja

Cała praca dowodzi, że Autor ma gruntownie opanowany warsztat badawczy, dobrze porusza się w bogatym i różnorodnym materiale informacyjnym, świetnie zna i rozumie literaturę przedmiotu. Praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz jest dowodem na posiadanie ogólnej wiedzy teoretycznej przez jej Autora. Ponadto Doktorant wykazał się umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

A zatem rozprawa mgra Łukasza Grzędy w pełni odpowiada wymaganiom stawianym rozprawom doktorskim (art. 13.1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym z dnia 14.03.2003 r.).

Na tej podstawie wnoszę o dopuszczenie mgra Łukasza Grzędy do publicznej obrony pracy doktorskiej.

/Dr hab. Magdalena Knapieńska, prof. UEP/

